

Asia: VN/18837/2024

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta, ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Energiavirasto esittää lausuntonsa asiassa energian alkuperätakuista annetun lain (1050/2021) 29 §:n mukaisena alkuperätakuulain ja sen nojalla annettujen säännösten valvontaviranomaisena. Lausunnon tarkoituksena on kuvata alkuperätakuulainsäädännön ja alkuperätakuujärjestelmän tavoitteita sekä tarkoitusta.

Alkuperätakuulla tarkoitetaan sähköistä asiakirjaa, joka toimii ainoastaan näyttönä siitä, että tietty energiasuus tai -määrä on tuotettu uusiutuvilla energialähteillä, ydinvoimalla, tehokkaalla yhteistuotannolla tai hukkalämmöstä tai -kylmästä.

Energianmyyjän, joka myy energiankäyttäjälle uusiutuvilla energialähteillä, tai muista yllä mainituista lähteistä tuotettua energiaa, on varmennettava myymänsä energian alkuperä. Vastaavalla tavalla energiankäyttäjän, joka markkinoinnissaan esittää väitteitä käyttämänsä energian alkuperästä, on varmennettava energian alkuperä. Pääosin voidaan todeta, että alkuperätakuujärjestelmän tarkoituksena on kuluttaja- ja markkinointiväittämien todentaminen.

Sähkön alkuperätakuut ja lämmön sekä kylmän alkuperätakuut eroavat sääntelyssä osin toisistaan. Sähkön alkuperätakuut on esimerkiksi sidottu sähkön kansalliseen jäännösjakaumaan, joka sisältää tiedon alkuperätakuuvarmentamattoman sähkön tuotantojakaumasta ja tuotantojakauman mukaisista keskimääräisistä hiilidioksidipäästöistä. Lämmön osalta tällaista sääntelyä ei ole, joten lämmön alkuperätakuiden osalta ei voida tehdä väitteitä tai päätelmiä lämmön päästöistä tai päästöttömyydestä. Mikäli esimerkiksi tuotetulle lämmölle haetaan alkuperätakuita, ja

alkuperätakuut myydään lämmöstä erillisenä eteenpäin, lämmölle itsessään ei voida enää osoittaa tai varmentaa alkuperää. Lämmön ja kylmän alkuperätakuilla voidaan ainoastaan osoittaa primäärienergianlähde, mutta alkuperätakuuta ei voida sitoa päästöttömyysväitteisiin.

Energiavirasto toteaa, että alkuperätakuisiin kohdistuva valvonta perustuu varmennusvelvoitteen täyttämisen valvomiseen; markkinointiväitteitä esittäneen tulee peruuttaa sisällöltään ja määrältään väitettä vastaava määrä alkuperätakuista. Energiavirasto kiinnittää siksi huomiota asetuksessa esitettyyn ja toteaa, että alkuperätakuista esitetty ei kuulu Energiaviraston toimivaltaan tai valvonnan alaisuuteen. Energiavirasto toteaa kyseessä olevan rakentamisen ja energiatodistuksen valvonta, ei alkuperätakuulain tarkoittama valvonta. Alkuperätakuista käytetään asetuksessa esitetyn perusteella laskennallisesti energiamuotokertoimien muodostamisessa. Perustelumuistion mukaan: ”tieto alkuperävarmennuksen todennustavasta ja pysyvyydestä pitäisi merkitä luvanvaraisissa hankkeissa tarkastusasiakirjaan sekä sen arkistoitavaan yhteenveto-osaan ja energiatodistukseen. Jos kyseessä olisi hanke, johon ei tarvita viranomaislupaa, niin vähimmäisvaatimuksena olisi todennustavan ja sen pysyvyyden merkitseminen energiatodistukseen.” Näin ollen kyseessä ei ole alkuperätakuulaissa tarkoitettu alkuperätakuun käyttö, jolloin myöskään alkuperätakuulain varmennusvelvoitetta ei synny.

Alkuperätakuiden käyttäminen uusiutuvan energianlähteen osoittamiseksi ja energiamuotokertoimen muodostamiseksi vaatisi esitetystä järjestelmässä jatkuvaa valvontaa, jonka ei tulisi rajoittua ainoastaan rakentamisvaiheeseen. Asetuksessa esitetty järjestelmä ilman valvontaa muodostaa riskin sille, että väitteitä alkuperätakuista käytetään rakennusvaiheessa ainoastaan energiamuotokertoimen muodostamiseen. Alkuperätakuujärjestelmässä alkuperätakuiden peruuttaminen tapahtuu jälkikäteen, sillä alkuperätakuu on voimassa 12 kuukautta sitä vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä. Tämän vuoksi alkuperätakuiden tosiasiallista peruuttamista voidaan valvoa vasta rakennuksen ollessa käytössä. Näin ollen rakennusvaiheessa esitetyt väitteet alkuperätakuiden tulevasta käytöstä menettävät merkityksensä ilman asianmukaista valvontaa sekä velvoitetta niiden tosiasialliseen peruuttamiseen.

Energiavirasto toteaa valvonnan muodostavan suuren hallinnollisen taakan, joka perustuu valvonnan työläyteen ja todentamisen vaikeuteen. Koska alkuperätakuista käytettäisiin alkuperätakuulain tarkoituksesta poikkeavalla tavalla, myöskään alkuperätakuulain valvontamenettelyjä ei voida hyödyntää, vaan valvonnalle tulisi luoda oma erillinen rakentamisen ja energiatodistusten valvontaan liittyvä menettely. Energiavirasto toteaa, että vaikka sähkön osalta alkuperätakuu voisikin toimia sähkön energiamuotokertoimen korjaamisessa, sähkön tuotanto on kansallisesti jo varsin päästötöntä, joten hallinnollisen taakan ja valvonnan potentiaalisesti suuren määrän näkökulmasta ehdotetaan harkittavan alkuperätakuiden käytön tarkoituksenmukaisuutta energiamuotokertoimen muodostamisessa. Alkuperätakuiden käytöllä saavutettava hyöty olisi Energiaviraston näkemyksen mukaan vähämerkityksinen suhteessa menettelyn aiheuttamaan hallinnolliseen taakkaan. Lisäksi järjestelyssä tulisi huomioida menettelyn toimivuus esimerkiksi rakennuksen myynnin yhteydessä.

Energiavirasto nostaa lisäksi esiin energiatehokkuusdirektiivin ((EU)2023/1791) vaatimuksen kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmien tehokkuudesta (artikla 26), joka voisi luoda mahdollisuuden kaukolämmityksen ja kaukojäähdytyksen energiamuotokertoimilla tehtävään ohjaukseen kohti uusiutuvaa energiaa hyödyntäviä järjestelmiä. Energiamuotokerroin voisi olla erilainen sellaisille rakennuksille, jotka on liitetty tehokkaaseen kaukolämpö- tai kaukojäähdytysjärjestelmään. Jos lisäksi tieto järjestelmien tehokkuudesta olisi julkisesti saatavilla kaukolämpö- tai kaukojäähdytyslämpöjärjestelmää hallinnoivien yhtiöiden sivuilla, se olisi kerrointen käyttäjien tiedossa heti ja valvottavissa. Energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklaa ehdotetaan toimeenpantavaksi energiatehokkuuslakiin (1429/2014) tehtävillä muutoksilla. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta ehdotetaan 27 a §:ssä, että Energiavirasto vastaisi tehostomien järjestelmien ilmoitusten vastaanottamisesta ja hyväksymisestä.

Ystävällisesti

juristi Oona Niemi, Uusiutuva energia -ryhmä

erityisasiantuntija Tiina Sekki, Energiatehokkuus -ryhmä

Sekki Tiina
Energiavirasto